«AZƏRBAYCAN» qəzetinin 1918-ci il 29 dekabr (Bazar günü) tarixli 73-cü nömrəsinin ADA Universitetinin dəstəyi ilə transliterasiyası

AZƏRBAYCAN

Yekşənbə, 25 rəbiüləvvəl sənə 1337.
29 kanuni-əvvəl sənə 1918.

Gündəlik siyasi, ictimai, ədəbi, iqtisadi türk qəzetəsidir

Məhəlli-idarə:
Bakı, Vorontsovski və Qubernski küçələrin küncündə 4 nömrəli evdə "Azərbaycan" idarəsi.

Telefon nömrə: 39-60.

Tək nüsxəsi 70 qəpik.

Türk və islamlığa müfid məqalələrə səhifələrimiz açıqdır.

Dərc olunmayan övraq iadə edilməz.

Dərc edilən məqalatın mükafatını idarə təyin edir.

Abunə şəraiti:
Yanvarın birinədək Bakı üçün 24, başqa şəhərlərə 35 rublədir.
Bir aylığı Bakıda 12, başqa şəhərlərdə 19 rublədir.

Elan fiatı: sətri 3 rublə. Kərratla gedən elanlar üçün güzəşt edilir.

ELAN

Bu gün kanuni-əvvəlin (dekabr) 29-unda 1918-ci sənəsi saat 12-də Azərbaycan Məclisi-Məbusan iclası olacağını iclasın heyəti-rəyasəsi [rəyasət heyəti] elan edir.

İNTİBAHNAMƏ [BİLDİRİŞ]

Fətəli xan Xoyski sədarəti [sədrliyi] altında müştərək hökumət təşkil edildiyindən, bununla ümuma elan edirəm ki, Müttəfiqlər komandanlığı, Azərbaycan dairəsində yeganə məhəlli [yerli] qanuni hökumət olmaq üzrə bu hökumətə tamamilə müzahirət [yardım] göstərəcəkdir.

Bakı şəhərində
Müttəfiqlər qoşunları
komandanı general-mayor Tomson
Bakı, 28 dekabr 1918

QİSMİ-RƏSMİ
[RƏSMİ HİSSƏ]

Məclisi-Məbusan Rəisi həzrətlərinin əmrnamələri

Nömrə 19

Gəncə şəhəri əhli Möhsün Məşhədi Qafar oğlu, həmin 1334 sənəsi kanuni-əvvəlin [dekabrın] 18-dən etibarən Məclisi-Məbusan İdarəsi xidmətkarlığına (kuryer) təyin edilir.

Nömrə 20

Azərbaycan Hökuməti-Cümhuriyyəti Səhiyyə Nəzarəti katibi Əmir Ağazadə, 1334 sənə kanuni-əvvəlin 21-dən etibarən Azərbaycan Məclisi-Məbusa[nı]nın katiblik xidmətinə təyin edilir.

Nömrə 21

Bakı əhli Ağaverdi Qasımov, həmin 1334 sənə kanuni-əvvəlin 15-indən etibarən Azərbaycan [Məclisi]-Məbusan mülki nəzarətçiliyinə təyin edilir.

KEÇƏN ZABASTOVKA [TƏTİL] HAQQINDA

İki gün əvvəl idi ki, şəhərimizin güzəran və məişəti adi cərəyanından düşürülüb, qeyri-adi bir şəklə girdi. Qəzetələr çıxarılmadı, elektrik işığı sönüb küçələr axşamları zülmətə döndü, dəmiryol hərəkatı dayandırıldı, telefon müxabiratı [əlaqəsi] kəsildi, zavod və mədənlərdə işlər durduruldu. Əlhasil, bu bir neçə günü hər kəsin qəlb və ruhunu sıxacaq və keçmiş mənhus günlərin mənhus xatiratını [uğursuz xatirələrini] yada salacaq sıxıntılı şərait içində keçirməyə məcbur olduq.

Nə olmuşdu?

Fəhlə tətil komitəsi tərəfindən siyasi zabastovka elan edilmişdi.

Nə səbəbə?

Ona görə ki, "Demokratik Şura" başında olan "eser"lərdən bir neçə nəfər başçıları, ingilis komandanı rəisi general Tomsonun hökmü ilə tutulub həbs edilmişdilər.

Bunların tutulmalarının səbəbi indiyə qədər məlum olmadı. Bu xüsusda cürbəcür sözlər və şayiələr buraxılırdı. Bir paraları deyirdilər ki, bu tutulanlar keçmişdə Bakıda hökumət etdikləri vaxt dövlətin bir çox pullarını yeyibdirlər. Bir paraları isə böylə bəyanatda bulunurdular ki, bu adamlar əl altınca işlər görüb Azərbaycan Hökuməti və ingilis komandasına qarşı üsyan və inqilab törətmək istəyirmişlər. Lakin bunlar haması şayiat cümləsindən olduğuna görə, hansının doğru və hansının yalan olduğunu bilmək mümkün olmadı.

Srağagünkü Parlaman iclasında bizim sosialistlərimiz tərəfindən bu həbslər haqqında Hökumətimizə bir sual təqriri [təklifi; tələbi] verilmişdi. Həbslərin general Tomson tərəfindən nə cəhətə görə icra edildiyi soruşulacaqdı. Fəqət vaxt olmadığına görə bu təqrir, mövqeyi-müzakirəyə qoyulmadı. Hökumət də, təbii, cavab vermədi. Lakin vaxt müsaidə versəydi də Hökumət tərəfindən öylə bir cavab ala bilməyəcəkdik ki, marağımızın atəşini söndürsün. Çünki Parlaman dairələrində danışılan mötəbər adamların sözlərindən aşkar idi ki, bu həbslər məhz ingilis komandasının idarəsi ilə əmələ gəlib, Azərbaycan Hökuməti bu işdə zimədxəl deyildir [bu işə dəxli yoxdur]. Binaileyh [ona görə], səbəbini bilməyir və bilsə də söyləməyəcəkdir.

Deməli, həbsləri zabastovkaya səbəb olan bu adamların həbs edilmələri haqqında bir rəy və qərar hasil etmək işi, maraq göstərib əhəmiyyət verənlərin öz mülahizat [mülahizələrinə] və öz fərasətinə bağlıdır.

Zabastovka elan edən tətil komitəsi öz tərəfindən buraxdığı nəşriyyatında fəhlə qisminin düşmənləri kim olduğunu göstərərkən, əzcümlə [o cümlədən] Azərbaycan Hökumətini də həman düşmənlərdən biri olmaq üzrə nişan vermişdi. Bu əhvalat həmin zabastovkada xarici fəhlələrlə həmrahlıq [eyni yolda olmaq, yol yoldaşı olmaq] və yoldaşlıq üzündən iştiraka məcbur olan ümum müsəlman fəhlə və əmələlərini [işçilərini] son dərəcədə mütəğəyyir edib [əsəbiləşdirib], öz hərəkətləri ilə öz hökumətlərinə qarşı durmuş olduqlarını anlayanlar bu işdən ictinab etdilər [çəkindilər] və "bu zabastovka işi Azərbaycan Hökumətinə qarşı bir əməl isə biz bu işdə heç bir vəchlə iştirak etmərik" deyə qərar və bəyanatda bulundular.

Yəqin bu səbəbdənmiş ki, zabastovka elan edən komitə öz səhvü xətayi-fahişini [nalayiq səhv və xətasını] düzəltmək üçün keçən günkü nəşriyyatlarında digər bir əhval buraxıb, zabastovkanın Qafqaz millətləri azadlığına və istiqlalına qarşı olmadığını elan edib, böylə xəbərləri yalandan buraxanları "erməni və müsəlman millətçi mütəəssibləri" [ifrat millətçiləri] deyə adlandırır.

Bizim nəzərimizə gəlincə, əvvəla burasını qeyd etməliyik ki, zabastovkanı mövcib olan [tətilə səbəb olan] bu həbslərin səbəbi nə olduğunu bilmədiyimizə təəssüflər edirik. Çünki, bu səbəblər aşkar edilsəydi, o halda zabastovkanın da Azərbaycan Hökumətinin və Azərbaycan dövlətinin lehinə və ya əleyhinə olduğu meydana çıxardı və çıxdığı surətdə, Azərbaycan fəhlə və əmələlərinin də təklif [vəziyyəti] və vəzifəsi məlum olardı.

Qaldı zabastovkanın özü; şübhəsiz siyasi, ictimai və iqtisadi hürriyətlər elan edilmiş olan cümhuriyyətimizdə istər siyasi, istər iqtisadi tətillərə heç bir kəsin deyəcəyi ola bilməz. Bu xüsusda yalnız bir şey var ki, həman o tətil işi dövlətin istiqlalını və rüknünü [özülünü] sarsıdacaq qəsdlə mövqeyi-icraya qoyulmuş olmasın və bir də tətil icra edilərkən müəyyən bir qayda üzrə olub, nizam və asayişə riayət olsun, ta ki əhalinin içinə şuluxluq və vahimə düşməsin.

Bundan əlavə, bir dövlətdə tətil və zabastovka icra edən adamlar həman o dövlətin təbəə[si] və vətən övladı olmaları birinci şərtdir. Məsələn, əgər Firəngistan [Fransa] fəhlələri, İngiltərənin bir şəhərinə gedib də zabastovka elan və icra etsələr, nəticədə İngiltərə torpağından tərd və təbid ediləcəkləri [qovulacaqları və sürgün ediləcəkləri] və firənglərə uyan ingilislərin də təhti-mühakiməyə alınacaqları [məhkəməyə cəlb ediləcəkləri] təbiidir.

Əlhal [indi], şəhərimizdəki zabastovkanın kimlər tərəfindən icra edildiyini nəzərə alıb da görürük ki, bu tətili elan və icra edənlər, Azərbaycan dövlətinin istiqlalını tanımayanlar və tanımamaqlarından indiyə qədər qatı bir inad göstərib azadlığımıza qarşı düşmənanə bir vəziyyətdə bulunanlardır.

Deməli, bu adamlar şəhərimizdə öylə mətin, cismani olmasa da, mənəvi bir qüvvətə malikdirlər ki, şəhərimizin həyatının cərəyanını istədikləri vaxt durdurmağa qadirdirlər. Necə ki, durdurdular. Elektrik istasyonunda, telefonlarda, dəmiryolunda, zavod və fabriklərdə işləyən fəhlə və əmələlərimiz haması bu adamların əmrinə müti olub onlarla və təbii onların Azərbaycan istiqlalına qarşı olan siyasi fikir və amalları ilə şərik və həmdil olduqlarını nümayişkaranə bir surətdə meydana qoydular.

Doğrudur fərz edəlim ki, hələ bu "birinci" zabastovkanın icrasına "günahsızların günahsız" yerə həbs edilmələri səbəb oldu. Kim bizi mütmə-inülqəlb [əmin; ürəkdən inanmış] edə bilər ki, "ikinci" zabastovkanın icrası, istiqlalımızın ləğv və məhvini tələb edən "səbəblər" üzərinə olmayacaqdır?

İstiqlalımızı tanımaq istəməyənlər, özlərinin böylə bir müvəffəqiyyətlərini görüb də mənəvi bir qüvvəyə malik olduqlarını hiss etdikdən sonra bu qüvvəni siyasi amal və arzularının hüsulu [əldə edilməsi] yolunda da sərf etmək istəməzlərmi? İstəməyəcəklərindən kim bizi əmin edə bilər və kim buna inanar?

İştə, bu zabastovka məsələsinin bizi dərin əndişələrə salan cəhəti burasıdır. Bu əndişələrə qarşı qəlbimizə təsəlli verən yalnız bu oldu ki, Azərbaycan müsəlman fəhlə və əmələləri bu zabastovkanın əsl səbəbini bilmədiklərindən, bu işdə mütərəddid [tərəddüddə] qalıb, zabastovka əhyanən [birdən; bəzən] bizim istiqlalımıza qarşı icra edilərsə, bunda heç bir vəchlə iştirak etmək istəmədiklərini görüb son dərəcə xoşnud olduq. Lakin bu tərəddüdü və bu əzmkarlığı biz yalnız mədən fəhlələrimizdən və mətbəə əmələlərimiz tərəfindən gördük. Dəmiryol, elektrik stasyonu və sairə bu kimi mühüm müəssisələrimizdə xidmət edənlər tərəfindən heç bir milli cünbüş [hərəkət] müşahidə edilmədi və edilmədiyinə də təəccüb ediləcək deyildir. Çünki həman müəssisələrdə işləyənlərin demək olar ki, cümləsi [hamısı] xaricilərdən ibarət olub, Azərbaycan dövlətlərinə qarşı olan "sədaqətləri" də məvacib almaqdan başqa özgə bir mövqedə ibraz edilməyir [görünmür].

Böylə olan surətdə, gələcək hadisələr əndişəsindən özümüzü mütməin [xatircəm] etmək üçün təklifimizin [işimizin, vəzifəmizin] bundan sonra nədən ibarət olacağını anlamaq üçün çox da zehin yormaq istəməz. Hələlik isə istiqlalımız yolunda hər bir fədakarlığa hazır olduqlarını bildirmiş olan fəhlə və əmələlərimizə rəhbərlik etmək, onları möhkəm bir orqanizasiya başına cəmləşdirmək və istiqlalımızı tanımaq istəməyən xarici fəhlə və əmələlərin təşkilatları qabağında öz fəhlə və əmələlərimizdən "əks-təşkilat"lar düzəltmək bizim bütün partiyalarımızın birinci borcudur.

Zabastovka əsnasında fəhlələr və əmələlərimizin dəfəatla [dəfələrlə] idarəmizə müraciət edib də: "Bizə adam göndərin, bizə rəhbərlik edin, təklif və vəziyyətimizi bizə bildirin" deyə israr etdiklərini görüb də, partiyalarımızın bu yolda ətalətlə iş görüb də başı-soyuqluq etmələrindən məyus olduğumuzu deməyə bilmərik. Ümidvarıq ki, bundan sonra partiyalarımız işin nə dərəcə ciddi bir vəziyyətdə olduğunu nəzəri-etinaya alıb da fəhlə və əmələ təşkilatı işlərimizə kamali-şövq və həvəslə girişməyi özləri üçün müqəddəs bir vəzifə ədd [hesab] edəcək və işə ciddiyətlə girişəcəkdirlər.

Hacıbəyli Üzeyir

AZƏRBAYCAN MƏCLİSİ-MƏBUSANINDA

Yeni Kabinə təşkili

Məclisi-Məbusanın 5-ci iclası, kanuni-əvvəlin [dekabrın] 26-sı, gündüz saat 12-də təyin edilmişdi. Saat birdə müavini-sədr [sədrin müavini] doktor Həsən bəy Ağayev iclası açaraq müzakirə olunacaq məsələləri elam edir [bildirir]. Növbədəki məsələlər bunlardır:

1 - Varid olan məktubat [gələn məktublar];
2 - Fəhlə komissiyası intixabı [seçkisi];
3 - Büdcə komissiyası seçkisi;
4 - Məclisi-Müəssisan dəvəti [çağırılması] qanunu hazırlamaq üçün bir komissiya intixabı;
5 - Yeni Kabinə təşkili haqqında;
6 - Bəyannamələr;
7 - Son həbslər haqqında istizah [izahat tələbi];
8 - Rüşvətxorluq haqqında rus fraksiyasının istizahı.

Varid olan məktubat bundan ibarətdir ki:

Gorus qəzasından Ağaoğlu Əhməd bəy həzrətlərinin Parlamana məbus intixab edilmiş olduğu haqqında məhəllindən [yerindən] teleqraf və etibarnamə alınmışdır.

Bakı qəzasından Parlamanda məbus bulunmadığından "İttihad" firqəsi Parlamana müraciətlə, Bakı qəzasına iki yer verilməsini istida [xahiş] edir.

Məhəmmədbəyovun məbusluqdan istefası, Qasım bəyin məzuniyyəti, Ukrayna Radası[nın] "Bakı" ərizəsini mütaliə edib də öz qərarını bildirmək üçün bu kağızlar Etibarnamə Komisyonuna verilir.

Bundan sonra yeni Kabinə təşkili məsələsinə keçərək Rəisi-vükələya [Baş nazirə] söz verilir.

Fətəli xan Xoyski şiddətli və sürəkli alqış içində kürsiyi-xitabətə çıxaraq yeni təşkil olunan hökumətin gələcək məramnameyi-fəaliyyətini müxtəsərən təsvirlə böylə nitq irad edir [söyləyir]:

"Möhtərəm məbuslar! Sizin rəisinizin xahişinə görə bu mühüm, çətin və qorxulu bir zamanda yeni Kabinə təşkili mənə mühəvvəl edildi [tapşırıldı]. Vəziyyəti, aşkardır ki, siz məndən yaxşı bilirsiniz. Yeni Kabinə təşkilini öhdəmizə götürməkdə nə qədər məsuliyyət olduğu da sizə məlumdur. Siz bilirsiniz ki, beş illik Cahan müharibəsindən sonra Sülh Konfransı qarşısında bizim əsl mühüm məsələmiz, istiqlaliyyətimiz məsələsi olacaqdır. Bu istiqlalı təsdiq etdirməyi bu halətdə siz Hökumətə tapşırırsınız və biz bu ağır vəzifəni öhdəmizə alırız. Hökumət hamı vəzifələrindən qabaq istiqlaliyyətimizi müdafiə və mühafizə etməyi özünə borc bilir. *(Alqış)*

Keçənlərdə burada hər fraksiya tərəfindən oxunan deklarasiyalar, bu vəzifəni boynumuza götürüb əmələ gətirmək üçün bizə zəmanət verir. Fəqət Azərbaycan istiqlaliyyəti ondan ibarət deyil ki, özümüzlə özgə dövlətlər arasında bir sədd çəkək. Aşkardır ki, müstəqil Azərbaycan Hökuməti ümüm [bütün] dövlətlərlə rabitə hüsuluna [əlaqə qurmağa] çalışacaqdır. Bu rabitə əvvəlcə qonşu dövlətlər, ümumiyyətlə sabiq Rusiya ərazisində təşəkkül tapmış dövlətlər, xüsusən Rusiyanın özü ilə hasil olmalıdır. Özgə millət və dövlətlərlə Hökumət, yalnız başına deyil, sizin köməyiniz və göstərdiyiniz yol ilə rabitə əmələ gətirəcəkdir.

İstiqlaliyyətimizin hamımız üçün əziz və sevgili olduğuna əminiz. Fəqət burası ancaq Ümumi Sülh Konfransında qəbul edilib tanınacaqdır. Biz ümidvarız ki, hürr Amerikanın bütün cahana deklarasiya elan etmiş olan hürriyyətpərvər rəisi-cümhuru [prezidenti], demokratik İngiltərə və cümhuri Fransa heç vaxt kəndi istiqlalına ciddü cəhd ilə çalışan bir millətin hüququnu tapdalayıb hürriyyətini əlindən almazlar. Bu cür hökumətlərin nümayəndələrindən ibarət cahan məhkəməsi olan Sülh Konfransında bizim sözümüz eşidiləcəkdir. Bunu deməyə mənə ümid verən, Müttəfiqlərin şəhərimizdə bulunan nümayəndələrinin bizimlə etdikləri rəftar və müamilədir. Özümə borc bilirəm deyim ki, onlar bizimlə heç pis rəftar etməyib, biləks [əksinə], istiqlaliyyətimizi almaq yolunda müzahirət [köməklik] tərzində müamilədə [rəftarda] bulunmuşlardır. *(Alqış)* Mən ümidvar oluram ki, gələcəyə bəslədiyimiz ümid və amalımız vücuda gələcəkdir.

Möhtərəm məbuslar! Hökumət çox şadlıqla bəyan edir ki, işlərimizi sülhlə aparmaq məsələsində hamınızın rəyi birdir və böylə aparmağa hamınız bərabər çalışırsınız. Heç vaxt qan tökülmək tərəfdarı deyildiniz. Aşkardır ki, sizin göstərməniz Hökumət üçün bir yol olacaq və Hökumət bu yol ilə gedəcəkdir. Hökumət həmişə çalışacaqdır ki, özgə dövlətlərlə bizim aramızda həll edilməmiş qalan məsələlərin həpsi sülh təriqi [yolu] ilə həll olunub qurtarsın. Fəqət bizi çox məyus edən bir şey var – o da torpaq məsələsi üstündə gürcülərlə ermənilərin arasında qan tökülməsidir. Hökumət çalışır ki, böylə məsələlər sülhlə həll edilsinlər və Xariciyyə Nəzarətimizin vəzifəsidir, Xariciyyə Nəzarətinin borcudur, özgə dövlətlərlə öylə bir rabitə hasil etsin ki, aramızda qalxan məsələlər, sülhlə xitampəzir ola [nəticələnə] bilsinlər.

Məlumdur ki, Xariciyyə Nəzarəti başqa dövlətlərlə həm siyasi, həm ticarəti rabitə yapmalı, həm də işləri sülhlə əmələ gətirməlidir. Amma sülhlə əmələ gətirmək o deyildir ki, Hökumət özü üçün heç bir qüvvə hazırlamasın. Gərək hər dövlət daima özünü müdafiə etmək üçün qüvvə bulundursun. Ona görə həm daxili, həm xarici düşmənlərə qarşı, bizim istiqlalımıza hücum edənlər müqabilinə müdafiədə bulunmaq üçün lazım olan qədər qüvvəmiz olsun gərək. *(Mərkəzdən və soldan alqış)*

Keçmişdə sabiq hökumət öylə bir qüvvə təşkili üçün çalışmışdır; təşkilat və hazırlıq yapmış, iş başında adam qoymuşdur. İnşallah az bir vaxtdan sonra bunların həpsi feilən vücuda gələcəkdir. Ola bilər ki, keçmişdə bəzi xətalar olmuşdur. Lakin şimdi artıq böylə xətalar olmamalıdır. Əsgəri qüvvə təşkili üçün lazımi tədabir ittixaz edilməlidir [tədbirlər görülməlidir]. Ümidvar oluruz ki, bu uğurda Parlaman dəxi bizə kömək edib, lazımi büdcəni qəbul edəcəkdir.

Möhtərəm məbuslar! Mən özümü borclu bilirəm bu gün sair nəzarətlər [nazirliklər] haqqında da sizə məlumat verəm. Daxili işlərimizdə bir çox nöqsanlar vardır. Əlbəttə, heç öylə bir hökumət olmaz ki, onun böylə nöqsanları olmasın. Hökumət özü yaxşı bilir ki, nöqsanlar daxiliyyə işlərinin başında duran adamlardan asılıdır. İş başında duran adamlar milləti, camaatı sevən, iş bacaran, yaxşı adamlar olsun gərək. Bundan maəda [başqa] millət özü də gərək hökumətə müavinət [köməklik] etsin. Amma, təəssüflər olsun ki, millət öz hökumətinə bu qüvvəti verməyir, o iqtidarı göstərməyir. Lazımlı adamlar iş başına gəlməyib qırağa qaçırlar. Halbuki millət nümayəndələri bilməlidirlər ki, bu işlər, camaat işi, vətən və millət işidir; bundan boyun qaçırmaq olmaz. Fəqət bizdə öylə deyildir. Hökumət işində qulluq edənlərə məvacib az verilir. Halbuki hər adam alış-verişlə bu məvacibindən çox artıq qazana bilər. Şübhəsiz ki, hökumət də hamıya istədiyi qədər məvacib verə bilməz. Ona görədir ki, bacarıqlı bildiyimiz hər kəsi qulluğa dəvət ediriz, qazanc az olduğundan boyun qaçırır. Camaat, millət bunu anlamalı və hökumət işlərindən qaçmamalıdır. Bununla da inşallah hər bir işi əmələ gətirib daxilimizdə hər şey öz yoluna düşəcəkdir. Hökumət özünü borclu bilir ki, Rusiya inqilabının fütuhatı [nailiyyəti] olan ümum [bütün] hürriyyətləri müdafiə eyləsin. *(Sol və mərkəz[dən] alqış)* Bu işdə hökumət tək işləyəmməz. Millət özü hökumətinə kömək etməlidir. *(Soldan "doğrudur", alqışlar)* Hökumət bilir bu hürriyyətlərin həpsi verilməli, təmin edilməlidir. Bu hürriyyətlər, bu imtiyazlar verilməsə, dövlət işləri düz getməz.

Bir də daxili işlərimizdə mühüm bir məsələ var. Bir məmləkətdə yaşayan ümum millətlər, özlərini o məmləkətin, o dövlətin doğma övladı kimi görməlidirlər. Biz türk-islamlar heç bir zaman özümüzü vətənə övlad kimi görməyib, həmişə ögey olduğumuzu hiss etmişik. Şimdi biz öylə şərait hasil etməliyiz ki, vətənimizdə yaşayan millətlərin həpsi özünü bir dərəcə vətən övladı kimi görsünlər. Biz özümüzə rəva görmədiyimizi, sairlərinə də rəva görməməliyiz. *(Mərkəz və soldan alqış)*

Ona görədir ki, məmləkətimizdə yaşayan ümum milətlərin millimədəni ehtiyaclarını tamamilə təmin etməliyiz. Bizim içimizdə əsrlərdən bəri bizimlə yan-yana yaşayan millətlər var. Onlardan birisi də erməni millətidir. Müsəlmanlar da, ermənilər də unutmamalıdırlar ki, onlar min illərdən bəri bir yerdə yaşamışlar və bundan sonra da min illərcə bərabər yaşayacaqlardır. Bu millətlərin həpsini hökumət gərək bir gözlə görsün. *(Alqış)*

Maarif Nəzarəti hər kəsə imkan verməlidir ki, öz ana dilində oxusun. Böylə imkan verilməmək bəlasındandır ki, bu gün mən sizinlə istədiyim kimi danışa bilmirəm. Bizdə böylə olmamalıdır. Hazırda məmləkətimizin sənət məktəblərinə bərabər, sənət məktəbləri güşadına [açılmasına] da çox əhəmiyyət verməlidir.

Möhtərəm məbuslar! Daha bir mühüm məsələ var ki, hər bir dövlətdə birinci ədd [hesab] olunur. Hətta böyük dövlətlər bu məsələyə diqqət verməlidirlər. Bu da ərzaq məsələsidir. Bu məsələdən dolayı sair məmləkətlərdə nizamsızlıqlar, iğtişaşlar törəyir. Ərzaq məsələsini nizama salan hökumət, öz işinin yarısını həll etmiş olur. Azərbaycan Hökuməti özünü borclu bilir zəruri şeyləri ümum millətlər və bütün füqərayi-kasibə arasında ədalətlə təqsim etsin [bölsün]. Bu barədə hökumət çalışır. Fəqət ərzaq məsələsi, ticarət və yollar məsələsi ilə sıxı surətdə mərbutdur [əlaqədardır]. Ticarət Nəzarəti sair dövlətlərlə mübadileyi-əmvalı [mal mübadiləsini] yoluna salmazsa, dəmiryolları ilə mal müntəzəmən gəlməzsə, şübhəsiz ki, ərzaq işlərini qaydaya salmaq olmaz. Keçmiş hökumət dövründə dəmiryollarında çox xətalar, nöqsanlar, hətta xəyanətlər olmuşdur. Amma təsəvvür ediniz ki, son zamanlar dəmiryoluna dörd dəfə böyük təpik dəymişdir: əvvəla rus qoşunları cəbhədən qayıdarkən yolları söküb dağıtdılar; ikinci, anarşi vaxtı öz camaatımız öz yollarımızı söküb dağıtdı *(Soldan "ayıb olsun");* üçüncü təpik Bakı davası zamanı dəydi; nəhayət dördüncü təpik türk qardaşlarımızdan dəydi. Çünki həmişə, hamı əsgər, getdiyi yola zərər yetirdiyi kimi, bunlar da Azərbaycan dəmiryoluna sədəmə [zərbə] vurdular. Şimdi böylə bir yoldan nə gözləmək olar?! Bundan əlavə, yollarda özümüzdən qulluqçumuz olmadığından, xaricilər dəxi bilirlər ki, onlar getsələr, yol fəna olacaqdır. Ona görə də bildiklərini edirlər. Bununla bərabər, Hökumət sizə söz verir ki, böylə nizamsızlıqları tezliklə düzəldib suistemal [sui-istifadə] və xəyanətləri rəf etsin [aradan qaldırsın].

Maliyyə Nəzarəti haqqında dəxi bir neçə söz söyləməliyəm. Özünüz bilirsiniz ki, bu vaxtadək bizim özümüzə məxsus pulumuz yoxdur. Ancaq müvəqqət bonlar [bonolar] kəsilmişdir. Maliyyə Nəzarətinin birinci vəzifəsi tezliklə Azərbaycan pulu çıxarmaqdır. Bir də tezliklə vergilər cəm etmək lazımdır. Bunu da deməyə ehtiyac yoxdur ki, verginin ən çoxu, ən ağırı dövlətlilərin öhdəsinə düşməlidir, nəinki kasıbların. *(Mərkəzdən və soldan alqış)*

Ədliyyə Nəzarətinə keçdikdə: özümüzə məlumdur ki, Ədliyyə Nəzarəti düzgün olmadıqca, heç bir məmləkətin işi getməz. Bundan əlavə, öylə olmalıdır ki, məhkəmədə şikayətçi ilə hakim bir-birinin dediyini anlasın. Binaənileyh [ona görə], Hökumətimiz məhkəmə işlərinin də milli lisanda olması uğrunda ciddi tədbirlər görəcəkdir.

Post, Teleqraf, Səhhəti-Ümumiyyə [xalq səhiyyəsi] və sairə nəzarətləri [nazirlikləri] və işləri haqqında uzun baş ağrısı vermək istəməyib, ancaq bu qədər deyirəm ki, bu barədə dəxi Hökumət lazımınca tədbir görəcəkdir.

Hökumət və dövlət işlərində gərək hökumət və gərəksə camaat üçün iki mühüm məsələ vardır: fəhlə və əkinçi məsələləri. Millətin əksəriyyəti fəhlə və əkinçidən ibarətdir. *(Mərkəz və sol[dan] alqış)* Hökumət bilir ki, torpaq əkinçiyə verilməzsə, fəhlənin həyatı təmin edilməzsə, heç vaxt iş yerimaz. *(Mərkəz və sol[dan] alqış)* Binaənileyh, Hökumət təzəlikcə bir Məsai Nəzarəti [Əmək Nazirliyi] təsis edir. *(Mərkəz və sol[dan] alqış)* Əminəm ki, Məsai Nəzarəti fəhlə həyatını təmin edəcəkdir, fəhlələri səkkiz saatdan artıq işlətməyə qoymayacaqdır. Bundan əlavə, ümum fraksiyaların rəyi ilə Hökumət rəyi torpaq məsələsində bir olub, Hökumət lazım bilir ki, torpaq əvəzsiz kəndlilərə verilsin. *(Sol və mərkəzdən sürəkli alqışlar)*

Möhtərəm məbuslar! O Hökumət ki, sizin rəyinizlə işləyir, özünə başqa yol götürməyir və götürə bilməz də. *(Soldan və mərkəzdən alqış)*

Onu da bilirsiniz ki, torpaq məsələsi öylə mühüm bir məsələdir ki, bir qələm çəkməklə həll oluna bilməz və heç bir məmləkətdə bu vaxtadək qaydaya salınmamışdır. Bunu diqqətlə qaydaya salmaq, bu xüsusda müfəssəl [təfsilatlı] və qəti məlumat toplamaq və hamını razı buraxacaq bir dərəcədə həll etmək lazımdır. Bunu da tezliklə əmələ gətirməyi Hökumət öz öhdəsinə alır. Məclisi-Müəssisan [Təsisçilər Məclisi] dəvətinədək Hökumət, torpaq məsələsini lazım və mümkün surətdə bir sahmana salacaqdır.

Sözümü qurtararkən təkrar edirəm ki, Hökumət qarşısında duran məsələlərin ən mühümü, istiqlalımızı müdafiə məsələsidir. Məmləkətin hər guşəsindən, millət içindən gəlmiş siz məbuslar da bu fikirdəsiniz. Bütün millətin zehnini həmidən artıq işğal [məşğul] edən bu məsələdir. Bütün millət bir işdə həmrəy olub ciddən çalışsa, o millət nə qədər ufaq da olsa, məqsədinə çatacaqdır. *(Alqış)* Hökumət isə bu məsələni gözlərinin bəbəyi kimi qoruyacaqdır. *(Gurultulu, sürəkli alqış)*

Siz bilirsiniz ki, Hökumət nə qədər müşkül və qorxulu bir zamanda öhdəsinə nə qədər ağır bir vəzifə götürür. Bizi böylə vəzifə götürməyə cürətləndirən və ümid verən sizin kömək və etimadınızdır. Şimdi Allahdan tövfiq [yardım] və sizdən kömək istəyərək, yeni Kabinə əzasını [üzvlərini] sizə xəbər verirəm.

Təşkil etdiyim yeni Kabinə işbu zəvatdan [şəxslərdən] ibarətdir:

Baş vəzir [Baş nazir] və Xariciyyə naziri – Fətəli xan Xoyski (yəni mən);
Daxiliyyə naziri – Xəlil bəy Xasməhəmmədov;
Dövlət müfəttişi – Məhəmmədhəsən Hacınski;
Hərbiyyə naziri – Səməd bəy Mehmandarov;
Maliyyə naziri – Protasov;
Post-Teleqraf naziri – Aslan bəy Səfikürdski;
Ticarət və Sənaye naziri – Mirzə Əsədullayev;
Türüq və Məabir [Nəqliyyat və Rabitə] naziri – Xudadad bəy Məlikaslanov;
Maarif naziri – Nəsib bəy Yusifbəyov;
Ərzaq naziri – Lizqar;
Ədliyyə, Səhiyyə, Ziraət və Məsai nəzarətləri boş buraxılmışlardır. Çünki bu yerlərdən birisi yenə ruslara, üçü də ermənilərə verilməlidir.

ERMƏNİ-GÜRCÜ TOQQUŞMASI

Azərbaycan Hökumətinin notası

Kanuni-əvvəlin [dekabrın] 23-də Azərbaycan Hökuməti tərəfindən Gürcüstan və Ermənistan Xariciyyə nazirlərinə bu məzmunda bir teleqraf göndərilmişdir:

"Azərbaycan Hökuməti Gürcüstan ilə Ermənistan arasında Borçalı dairəsindəki mübahisəli sərhəd məsələsindən ötrü vaqe olan müsəlləh müsadiməyə [silahlı toqquşmaya] öz təəssüfatını izhar edir [təəssüflərini bildirir]. Zaqafqaziya cümhuriyyətləri təşkil olunduğu bir zamanda, mabeyndə [tərəflər arasında] olan mübahisəli məsələlərin silah gücü ilə həll edilməsi müvafiqi-məqsəd [məqsədəuyğun] deyildir. Məmafih [digər tərəfdən], mübahisələrin bu üsulla həll edilməsini qəti hesab etmək olmaz. Azərbaycan Hökuməti mübahisəli məsələlərin, həmçinin sərhəd məsələlərinin həmişə sülhlə həll edilməsi tərəfdarı olduğundan, hər iki qonşu və mehriban cümhuriyyətlər arasında vaqe olan müsəlləh müsadiməyə qarışmaqdan özünü saxlayıb, Borçalı rayonunun Azərbaycan türkləri ilə məskun hissəsinin Azərbaycan Cümhuriyyətinin ayrılmaz bir parçası olduğunu izhar etməyi [bildirməyi] özünə borc bilir. Buna görə bu müsadimə, hər nə cür olsa da, nəticədə məzkur [adı keçən] rayonun müqəddəratı tərəfeyn [tərəflər] arasında qılıncla deyil, həkəm [arbitr] vasitəsilə həll olunmalıdır.

Xariciyyə naziri vəzifəsini ifa edən Ziyadxanov"

Gürcüstan ərkani-hərbindən [Qərargahından]

Sadaxlı rayonunda vaqe olan iki günlük müharibə, bizim əsgərlərin təzə mövqelərə çəkilməsi ilə bitmişdir. Düşmən böyük qüvvələrlə hücum etmişdir. Bundan əlavə, arxada olan erməni kəndləri əhalisi, dəmiryol xəttini dağıtmaq və qeyri vasitələrlə erməni ordusuna böyük kömək etmişlərdir. Hər tərəfdən düşmənlə mühasirə edilmiş əsgərlərimiz bir çox qəhrəmanlıqla düşmənə qənaim [qənimətlər] buraxmayıb geri çəkilməyə müvəffəq olmuşlardır.

Ermənistan Hökuməti tərəfindən Gürcüstan əleyhinə hərəkati-hərbiyyə [hərbi əməliyyatlar] başlanan kimi, Gürcüstan Hökuməti müşahidə etmişdir ki, ermənilər hər yerdə xəlvətcə istihzari-əsgəriyyə [hərbi çağırış] elan etmişlərdir. Odur ki, Tiflis və ətrafında olan ermənilər, hətta Rusiyadan bir çox miqdarda Ermənistana azim olmaqdadırlar [getməkdədirlər]. Mühəqqəq olmuşdur [təsdiqlənmişdir] ki, Tiflisdə Erməni Milli Şurası[nın] olduğu Aramyansın evində "Daşnaksaqan" firqəsinin məşhur xadimləri tərəfindən xəlvətcə əsgər cəm edilir. Kanuni-əvvəlin [dekabrın] 20-də həman evdə vaqe olan axtarış əsnasında ehtiyat zabitləri və 184 nəfərə qədər cavan ermənilər həbs edilmişlərdir. Buna binaən [əsasən] hökumət məmurlarına əmr edilmişdir ki, sinnləri [yaşları] əsgərliyə müvafiq olan ermənileri hərbi əsir elan edib Kutaisə göndərsinlər. Ermənistan üçün əsgər cəm etməyə çalışan "Daşnaksaqan" firqəsi xadimlərini də ümumi qanun üzrə həbsə alsınlar. Hökumətin bu əmri icra edilməkdədir.

MƏHƏMMƏD ƏMİN RƏSULZADƏNİN NİTQİ

Erməni-gürcü davası münasibətilə Parlamanda istizah [izahat] verildikdə, Rəsulzadə Məhəmməd Əmin bəy tərəfindən irad edilmiş [söylənmiş] nitq:

Bu gün Azərbaycan Məclisi-Məbusanının iztirabiqəlblə [ürək ağrısı ilə] cəm olmasına səbəb, qonşularımız arasında vaqe olan qanlı müsadimələrdir [toqquşmalardır]. Bu

«AZƏRBAYCAN» qəzetinin 1918-ci il 29 dekabr (Bazar günü) tarixli 73-cü nömrəsinin ADA Universitetinin dəstəyi ilə transliterasiyası

Fəqət məluma, biz göylərdə deyil, yerdə yaşayırız. Həqiqəti düşünəlim. Bu vaqe olan hadisələr öylə iki qonşu millət arasında vaqe olmaqdadır ki, biz müqəddəratımızı dün onlarla birlikdə həll edirdik, yarın [sabah] da müştərək həll edəcəyiz. Bunun üçün də biz bu millətlər arasında çıxan hadisələrə yabançı qala bilməyiz. Bu hadisələrlə biz, qəti və həyati surətdə əlaqədarız. Ona görə də səsimizi yüksəltməli, "aman, nə yapıyorsunuz" deməliyiz. **(Soldan və mərkəzdən alqış).**

Əfəndilər! Çox qəribədir, bir zamanda ki, Hərbi-ümumi [Dünya müharibəsi] axıra yetişir, bir zamanda ki, dünyanın cəngavər və təpədən-dırnağa qədər müsəlləh olan [silahlanmış] millətləri məsələlərin artıq sülh və müsalimətlə [asayişlə] həll və qət olunmasını [sona çatmasını] istəyirlər, bir zamanda ki, istiqlala layiq olduğumuzu isbat üçün bu gün biz kiçik Qafqaziya millətlərinin əlində qüvvətli bir sübut vardır ki, o da sülh və müsalimət, ancaq və ancaq qan tökməməkdir. **(Sürəkli alqış)**

Əvət, əfəndilər! Böylə bir zamanda ki, biz Qafqaziya millətləri ixtilaflı və mübahisəli məsələləri qansız həll etməz isək, ilərədə bütün millətlərin iştirakı ilə əqd oluncaq [bağlanacaq] Ümumi Sülh Konfransına qol-qola olaraq bir qapıdan dost bir surətdə girəcək olmazsaq, bütün əməllərimiz [arzularımız] məhv və nabud [puç] olar. İştə böylə bir zamanda, Ermənistanla Gürcüstan arasında qan tökülür. Bu qanlar dayanmalıdır. Çünki hürriyyət və istiqlal haqqında bəslədiyimiz o əziz və müqəddəs qəsdlərimizi [məqsədlərimizi] qara yerlərə gömülməmək üçün sülh masası başında müttəhidən [birgə] oturmağa layiq olduğumuzu göstərməliyiz. İştə bu qanların dayandırılmasına bir təsir icra etmək üçün bu gün Azərbaycan demokratiyası [xalqı] səsini yüksəltməlidir. *(Alqışlar)*

Əfəndilər! Bu fikir, ixtilaflı məsələlərin müsalimətlə [sülh yoluyla] həlli fikri, heç bir vaxt Azərbaycan camaatına yabançı qalmamışdır. Azərbaycan demokratiyasını hər zaman töhmətləndirmişlər, ona dildə bir, məqsəddə, işdə bir deyə böhtan etmişlərdir. Hər zaman bizlərə irticaperəst adını taxaraq, aləmlərə təşhir etmişlərdir [nümayiş etdirmişlər]. Buna dəlil olaraq illətləri [səbəbləri] bizim xaricimizdə olan əsəfli [təəssüflü] hadisələri üzümüzə vurub, erməni-müsəlman [toqquşması] kimi müəssif [kədərli] hadisələrə meydan olduğundan, Azərbaycanı təqsirləndirmişlərdir. Fəqət həqiqəti-hal [həqiqi vəziyyət, gerçəklər] nəyi göstərir? Azərbaycan, müqəddəratını kəndi əlinə alıb da müstəqil olaraq yaşamağa başladığı andan bəri siyasətini müvafiqət [uzlaşma] və müsalimət [asayiş, əmin-amanlıq] əsasına qurmuşdur. Azərbaycan Hökuməti ibtidadan [başlanğıcdan] bəri sülh tərəfdarı olub da, müsalimət siyasətindən ayrılmamışdır. Azərbaycan Hökuməti əvvəli-təsisindən [qurulduğu gündən] bəri Qafqaziya millətləri arasında olan ixtilaflı və mübahisəli məsələlərin cəbr [zor] ilə deyil, sülh ilə həll olunmasına çalışmışdır. Azərbaycan siyasi nümayəndələri hər zaman və hər məkanda mübahisəli məsələlərin sülhlə həll olunması təklifində bulunmuşlardır.

Qafqaziya millətləri bu məsələləri öz aralarında həll edə bilməzlərsə, başqa bitərəf bir həkəmə [arbitrə] müraciət eyləməlidirlər. İyun ayının ibtidalarında [əvvəllərində] idi, Gürcüstan Hökuməti Borçalının müsəlman əhalisinin arzusuna rəğmən cəbrən [zorla] Gürcüstana ilhaq edirdi. Azərbaycan bunu protesto edərək, məsələnin beynəlmiləl bir komisyon vasitəsi ilə həllini təklif eylədi. Məəttəəssüf [təəssüf ki], bu təklifinə müvafiqət cavabı deyil, müxalifət gördü. Bu təklifini Azərbaycan Hökuməti sonralar yenə təkrar etdi, nəticə alammadı. Son günlərdə isə Gürcüstan Hökuməti bu nöqteyi-nəzəri qəbul ilə rəsmən bir təşəbbüsdə bulundu. Bu təşəbbüsə birinci ləbbeyk deyən [qəbul edən] Azərbaycan Hökuməti oldu. Gürcüstan Hökuməti qonşu Ermənistan Hökumətini də Zaqafqaziya Konfransına dəvət etmiş, günlər, həftələrlə bəkləmiş, lakin Ermənistan nümayəndəsi gəlməmişdir. Bunun üçün konfrans məsələləri həll edilə bilməyib dağılmışdır. Gürcüstanla Ermənistan arasında bu məsələ üzərində təati eyləmiş [mübadilə edilmiş; alınıb-verilmiş] və surətləri bu gün nəşr edilmiş teleqraflardan anlayırız ki, Gürcüstan Hökuməti hətta bu müzakirat əsnasında bizdən bixəbər olaraq Ermənistanın təklifinə görə əvvəlcə bu məsələləri yalnız Ermənistanla öz arasında həll etməyə razı olmuşsa da, yenə vəziyyəti qurtarammamış, məqsədinə müvəffəq olammamışdır.

Şimdi isə bu iki millət öz aralarında olan mübahisəli məsələləri qanla həll etməyə başlamışlar. Arada ixtilaflı olan torpaq məsələsi vardır. Əzcümlə [o cümlədən] Borçalı uyezdi mövzui-bəhsdir [mübahisə mövzusudur]. Biz biliriz ki, Borçalının türk və müsəlmanlarla məskun olan qismi Azərbaycandan ayrılmayacaq bir qitədir [parçadır]. *(Şiddətli alqışlar)* Zəngəzur, Qarabağ uyezdi kəza [həmçinin] Azərbaycandan ayrılmayacaqdır. *(Alqışlar)* Biz bu mübahisəli məsələlərin demokratik nöqteyi-nəzərindən qılıncla deyil, sülhlə həll olunmasını hər zaman istəmiş, indi də arzu ediriz. Fəqət heyhat ki, bizim bu arzumuz səhrada çağırılan boş sədadan ibarət qalmışdır. Biz zikr olunan yerlər üzərindəki haqqımızın hər vasitəyə müraciət edilsə eşidiləcəyinə qənaətimiz bərkəmal [tam] ikən, Qafqaziyanın ümumi müqəddəratını nəzərə alaraq, biz həmişə digər mübahisəli məsələlər kimi bu məsələnin də sülhlə həll olunmasını gözləmişik.

Arzu edirdik ki, Gürcüstanla Ermənistan hökumətləri dəxi bu əsası qəbul ilə öz aralarındakı ixtilaflı məsələləri sülh və müsalimətlə həll etsinlər. Məəttəəssüf [təəssüf ki], bu gün meydanda nahaq yerə qanlar töküldüyünü görürüz.

Azərbaycan Məclisi-Məbusanı Gürcüstan və Ermənistan hökumətlərinin daxili işlərinə qarışmaq üçün deyil, bütün Qafqaziyanı yaxacaq, o cümlədən Azərbaycanı da qanlara boyayacaq bir fəlakətin önünü almaq üçün bu məsələyə icrayi-təsir etmək istər və imanımız bunadır ki, Gürcüstan və Ermənistan camaatı dəxi bizim kimi düşünür.

Azərbaycan xalqının müməssili-ruhu olan [ruhunu təmsil edən] Məclisi-Məbusanımızda hökmfərma [hökmran] olan bu ruhi-müsalimət [əmin-amanlıq ruhu], əminəm ki, bütün camaatımızın duyğusu olduğu kimi, gürcü və erməni camaatının eyni-mətləbidir [mətləbinin özüdür ki var]. Gürcüstan və Ermənistan Məclisi-Məbusanları dəxi öz millətlərinin vicdanını təmsil etdiklərindən, sülhamiz [sülhpərvər] bir seyhəyi-intibahla [oyadan hayqırışla] kəndilərinə müraciət edəlim və deyəlim ki: Qafqaziya millətləri sülh [və] müsalimətə möhtacdırlar. Bütün səy, iqtidar və nüfuzunuzu hökumətiniz üzərində icra ediniz. Tökülən bu nahaq qanlar dayansın. Çünki bu qanlarda boğulacaq hürriyyətlərimiz, çünki bu yanğınlarda yanacaq yurdlarımızdır. *(Alqışlar)*

MAARİF MÜFƏTTİŞLƏRİNİN YIĞINCAĞI

(8-inci iclas)

Kanuni-əvvəlin [dekabrın] 22-də, səhər saat 9-da, möhtərəm Azad bəy Əmirovun təhti-sədarətində [sədrliyi altında] məclis açılır. Növbədə olan məsələlərdən biri ümum məktəblər üçün tədris kitablarının intixab [seçilməsi] və hökumət məsarifi [xərci] ilə intişar [nəşr] olunmasıdır. Bu barədə hərtərəfli mübahisə və müzakirə olunduqdan sonra, hal-hazırda məktəblərdə tədris işi dairəsində olan kitabların tənqid və təqrizinə [mənfi və müsbət tərəflərini deməyə] girişmədən, vaxtın qeyri-müsaid olmasını dərnəzər edərək [nəzərə alaraq], hələlik o kitablara qənaət etməklə bərabər, gələcək üçün ümum məktəblərə yarar tədris kitablarının Maarif Nəzarəti tərəfindən bilatəxir [təxirə salınmadan] (mütəxəssislər vasitəsilə) tərtib və təmin olunmasını məclis arzu və xahiş edir. Bundan sonra mütəəllimlər [şagirdlər] üçün məktəb xaricindən, yəni məktəb proqramlarından əlavə asudə vaxtlarda və tətil günlərində qiraət dərslərinin tərtib olunması müzakirə olunur.

Möhtərəm qarelərə [oxuculara] məlumdur ki, mövcud kitabxanalarımızda və məktəblərimizdə şagirdlərimizə kafi qədər faydalı kitabçalarımız yoxdur. Məktəb şagirdlərini ancaq dərs kitablarına qane edib, başqa müfid [faydalı] risalə və kitabçaların qiraətindən məhrum etmək, onların istedad və zəkasının nəşvü-nümasını [inkişafını] məhdud eyləmək deməkdir. Belə qiraət kitablarının pedaqojiya nöqteyi-nəzərindən artıq xeyri olduğu hər kəscə aydın və aşkardır. Ona görə belə qiraətlərin mümkün qədər hər yerdə müntəzəm surətdə tərtib olması nəinki mətlubdur [arzu ediləndir], bəlkə vacibdir. Binaənileyh [ona görə], məclis bu mühüm məsələni kamali-diqqətlə təhlil edəndən sonra belə qərarı qəbul eylədi: Maarif Nəzarəti cənbində [nəzdində] müsəddəq [təsdiqlənmiş] surətdə bir ədəbiyyat şöbəsi açılıb, hökumət xərci ilə xüsusən şagirdlərin əxlaq tərbiyələrinə və məlumatına xidmət edəcək balaca risalə və kitabçalar, müsəvvər [şəkilli] jurnallar və ümumən az təcrübəli müəllimlər üçün pedaqojiyaya dair jurnallar çap və nəşr olunmalıdır və bu qərarın bilatəxir əncamına [yerinə yetirilməsinə] indidən iqdam olunmaqla [başlamaqla] bu nöqsanımızın tezliklə rəf edilməsi [aradan qaldırılması] arzu və xahiş olunur. Bununla belə, bu məsələnin qərarı əncama yetincəyə qədər, şagirdlərdə belə qiraətlərə təşviq və həvəs peyda etmək üçün hələlik mümkün olan məktəblərdə və mərkəzi şəhərlərdə müəllimlərin zikr olunan məsələyə artıq əhəmiyyət vermələri tövsiyə olunur.

Bundan sonra, maarif müfəttişlərinin təhti-idarəsində [idarəsi altında] rayon ictimaları [yığıncaqları] yaxud müəllimlər şurasının dəvət olunmaq məsələsi müzakirə olunur. Bədəz-müzakirə [müzakirədən sonra] hər sənə təhsili ilin [təhsil ilinin] başında, yəni avqust və sentyabr aylarında hər maarif müfəttişlərinin münasib gördükləri yerdə bir belə ictima yaxud şurayi-müəllimin [müəllimlər şurası] dəvət edilib, orada maarifə dair məsaili-cariyyədən [cari məsələlərdən], tərbiyeyi-əxlaqiyyədən, usuli-tədrisdən, şagirdlərin əxlaqi-ruhiyyəsindən, müəllim əfəndilərin şagirdlərlə bilxüsus [xüsusilə] və onların valideynləri ilə bilümum [ümumiyyətlə] nə gunə [nə tərzdə] əlaqə və münasibatda bulunmaları barədə ədəbi söhbətlər və nümunə dərsləri olmaq və bu vəchlə müəllim əfəndilərin yekdigəri [bir-biri] ilə mübadileyi-əfkarda [fikir mübadiləsində] bulunmaqları ümdə bir mətləb olduğundan, bu xüsusda hər nahiyə [qəza] müfəttişlərinin ciddi surətdə iqdamatda bulunmaları [təşəbbüs göstərmələri] qət və qərar olunur.

On dəqiqə tənəffüsdən sonra maarif işlərində polis məmurlarının müəllim və müfəttiş əfəndilərin qanunən xahiş və tələb etdikləri məsələlərə etinasızlıq göstərməmələri bəhs olur. İstibdad dövründə polis məmurları hökumət[in] təqib etdiyi nəşri-cəhalət [cəhalətin yayılması] məsləkinə kamali-sədaqətlə xidmət edərək, vəzifələrinin yüzdə 98 faizini maarif və mədəniyyət qabağına sədd çəkməkdən, fəqət bunun əvəzində meyxanələrin gün-gündən artmasına var qüvvələri ilə çalışmaqdan ədd [hesab] edirdilər. Bu cəhətə görə xüsusən darülirfan [elm-irfan ocağı] olan məktəblər və ümumən müdir və müəllimlərə polis məmurları həqarətlə baxırdılar. Əlhəmdülillah, istibdadın zənciri qırıldı. Gördüyümüz bu qədər fəlakətlər, bu qədər həqarətlər artıq yetər. Azad Azərbaycanın polis məmurlarının maarif xüsusunda özlərinə düşən vəzifələrini layiqincə ifadə edib məkatib, mədarisə [məktəblərə, mədrəsələrə] və onlarda xidmət edən, millət övladının mürəbbisi [tərbiyəçisi] və müəllimi olan əşxaslara [şəxslərə] maddi və mənəvi kömək etməkdə çalışmalıdır. Bu xüsusda Quba qəzası naçalniki Əmir xan Xoyski cənablarının maarif haqqında sidqlə çalışmağı əzalar [üzvlər] tərəfindən məclisə xəbər verilib, əhli-məclis çox xoşnud olur [razı qalır] və qərar qoyulur ki, Daxiliyyə Nəzarəti vasitəsilə o cənaba yığıncaq tərəfindən izhari-təşəkkür edilsin.

Bədəhu [sonra] məclis ümumiyyətlə qərar edir ki, Maarif Nəzarəti həm öz tərəfindən və həm də Daxiliyyə Nəzarəti vasitəsilə Azərbaycan Hökumətinin ümum polis idarələrinə təhriri [yazılı] və rəsmi olaraq əmr və təklif etsinlər ki, onlar var qüvvələri ilə maarif və tərbiyə xadimlərinə, məktəb müəllimlərinə, müdirlərinə, məkatib və maarif müfəttişlərinə hər barədə kömək edib, məzkur [adıçəkilən] xadimlərin bu uğurdakı tələbatına bila-təxir əncam olunsun. Zənn edəriz ümum Azərbaycan polis məmurları bu xüsusda ciddi çalışacaqlar. Bu ümumi səy və güşiş [zəhmət, çalışma] sayəsində məktəblərimizin şərəfi yüksəlib, millətimizin qayə və amalına xidmət edən həqiqi və müqəddəs bir məkan olacaqdır.

İslam bəy Qəbulov

BAKI XƏBƏRLƏRİ

Bu gün saat 4-də, Bondarnı küçədə, 80 nömrəli evdə, Azərbaycan "İctimaiyyuni-İnqilabiyyun" [Sosialist inqilabçılar] firqəsi komitəsinin iclası vaqe olacaqdır. Fəal üzvlərin dəxi gəlmələri rica olunur.

"Əlvahi-intibah"

Qafqaziyanın görkəmli şairlərindən Əbdülsəlimzadə Məhəmməd Hadi əfəndinin "Əlvahi-intibah yaxud insanların tarixi faciələri" nam [adlı] əsərinin ikinci cildi təb'dən [çapdan] çıxıb satışa qonulmuşdur.

Şair əfəndi, Böyük Cahan müharibəsində Səlibi-əhmər [Qırmızı xaç] dəstəsilə cənub-qərbi cəbhəyə getmiş olduğu zaman insanların yekdigərini [bir-birini] milçək kimi qırması, vəhşətin son dərəcəyə varması və bu kimi bir çox faciələri görərək mütəəssir olub, mədəniyyət, tərəqqi və təalinin [yüksəlişin] yuxarı dərəcəsinə varmış bəşəriyyətin yeri, göyü, suyu, havanı, bütün təbiəti kəndisinə tabe etmiş olduğu halda kəndisinin hələ "insanlıq" dərəcəsinə yetişməmiş olduğunu yaxından görərək, bu faciələri mahir qələmi ilə nəzmən səbt etmiş [mənzum olaraq yazmış] və şimdi tarixi "Karpat lövhələri"ni vətəndaşlarının nəzərinə yetirməkdədir. Qarelərimizə [oxucularımıza] bu kitabçanı oxumağı tövsiyə ediriz.

Mənzil məsələsi

18 kanuni-əvvəldə [dekabrda] Daxiliyyə Nəzarətinə, Bakıda Ev Sahibləri İttifaqı bürosu tərəfindən verilmiş istidaya [ərizəyə] baxılmışdır. İstidada, Müvəqqət Hökumətin ağustos [avqust] 1917 səneyi-miladidə nəşr etdiyi mənzil qanununun ilğası [ləğvi], mənzillərə həddindən artıq kirayə alma[ma]q üçün xüsusi bir kontrol komisyonu tərtib verilməsi təmənna olunur. Bu istida bir çox Bakıda yaşayan əhalinin mənfəətinə toxunan olduğuna və əhalinin nümayəndəliyi fəqət [yalnız] Bələdiyyə Şurasından ibarət olduğuna görə, Daxiliyyə Nəzarətinin dava vəkili (yurist-konsultu) istidaçıların [ərizəçilərin] haqları olub-olmadığı və yeni bir qanun verilməsi lazım olduğu haqqında bir şey söyləmədən, həll edilmək üçün bu məsələnin Bələdiyyə İdarəsinə verilməsini təklif etmişdir.

Ərzaq işləri

Ərzaq Nəzarəti tərəfindən

* Zaqatal ərzaq məs'uluna və Gəncədə Hərbi nazirə teleqrafla xəbər verilmişdir ki, türklərdən qalma bütün ərzaq, Ləvazimi-Əsgəriyyə İdarəsi [Hərbi Ləvazimat İdarəsi] ixtiyarına verilsin.

* Rus bayramı yavuqlaşdığına görə, bu günlərdə Bakıya şərab, araq və konyak gətirmək üçün Ərzaq Nəzarətindən çoxlu vəsiqələr alınmaqdadır.

* Bu vaxtadək Tağıyev fabrikasına bez almaqdan ötrü verilən vəsiqələr Ərzaq Nəzarətindən alınırdı. Bu gündən etibarən həmin vəsiqələr Ticarət və Sənaət [Sənaye] Nəzarətindən veriləcəkdir.

Tətil

Müttəfiqlər komandanlığının binagüzaranlığı [sərəncamı] ilə sol firqələr başçılarından Saakyan, Velonts, Arakelyan, Ataşkin və Şternin həbs edilmələrindən dolayı dekabrın 24-dən 26-dək şəhərdə və mədən dairəsində və dəmiryollarında tətil elan edilmişdi.

Türküstan heyəti-mürəxxəsəsi [nümayəndə heyəti]

Bu günlər İstanbuldan Bakıya Türküstan heyəti-mürəxxəsəsi gəlmişdir. Mürəxxəsənin başında Türkistanda məşhur İslam Alimbaya əfəndiləridir. Bu heyətdən birisi vətənə getmək, digərləri isə Avropaya getmək niyyətindədirlər. Yarın şu heyəti-mürəxxəsə ilə müxbirimiz müsahibəsini dərc edəcəyiz.

Tiflisdə yeni konsul

İran Hökuməti tərəfindən Mirzə Tağı xan Müəzzəzüddövlə Tiflisə yeni general-konsul təyin edilmişdir. Bu da Avropaya gedəcək heyəti-mürəxxəsə [nümayəndə heyəti] ilə Bakıya gəlmişdir.

Bakıda yeni naiblər

İşbu mürəxxəslərlə bərabər Bakıdakı səfarətdə [səfirlikdə] naibi-əvvəl [birinci müavin] İsa xan və naibisani [ikinci müavin] Məhəmməd Mirzə təyin edilmişdir.

Qətnamə

Biz Binəqədi mədənlərinin müsəlman fəhlələri, 21 dekabr 1918 tarixində Səlimovun mədənində vaqe olan ictimamızda [yığıncağımızda] gənc Azərbaycan Cümhuriyyətinin demokratik əsası ilə təsis olunmuş Parlamanını səmimi qəlblə təbrik etməklə bərabər, Məhəmməd Əmin Rəsulzadə cənablarının "Müsavat" firqəsi namından [adından] zəhmətkeşlərin hüquq və həyati-ictimaiyyələrinin demokratik əsası üzərinə təsis olunması xüsusundakı deklarasiyasını zəhmətkeşlər mənbəyi olan gənc Azərbaycan Parlamanının qəbul etdiyi surətdə "Müsavat" deklarasiyalarını qövldən feilə [sözdən işə] gətiriləcəklərini ümid edir və bütün dünyanı sarımış istibdad zəncirini qabarlı əlləri ilə parçalayan ümumdünya demokratiyası namından Parlamanımıza mütəəssibən [təəssübkeşliklə] etiraz edən yalançı demokrat və mütəəssib [fanatik] millətpərəstlərə protesto ediriz.

Sədr: Musa Axundzadə,
katib: Əjdər Rəşidov

AZƏRBAYCANDA

Qazaxdan

Bizə yazırlar:

Rəbiüləvvəlin 2-ci günü mövludi-Rəsuli-Xuda [Allah Peyğəmbərinin mövludu] münasibətiylə yeni təsis olunmuş Qazax darülmüəlliminində [seminariyasında] mövlud bayramı gözəl bir surətdə icra olundu. Saat 11-də təklif olunmuş [dəvət edilən] möhtərəm qonaqlar darülmüəlliminə cəm oldular. Onların içində bir çox Osmanlı zabitləri dəxi var idi. Qonaqlara əvvəlcə çay-çörək verildi. Bə'də [sonra] mövlud oxunması başlandı. Aşağı ehtiyat [hazırlıq] sinfinin şagirdlərindən Nəbizadə qayət dəyərli sövtlə [avazla] "Yasini-şərifdən" bir hissə oxuyub cümləni məsrur qıldı [hamını şad etdi]. Yetim, bikəs [kimsəsiz], biçiz [yoxsul] səbinin [uşağın] böylə gözəl sövtlə düzgün "Quran" oxuması cümləni [hər kəsi] ona yaxınlaşdırdı, qəlblərdə onun üçün yer açdı, cümlənin rəğbətini kəsb etdi [qazandı]. Yetim ikən çox atalı, çox sahibli bəxtiyar bir uşaq oldu. Böylədir "Quran"ın təsiri.

Bundan sonra darülmüəllimin müdiri Firidun bəy Köçərli cənabları bu müqəddəs günün fəzilət və şərafəti [üstünlüyü və şərəfli gün olması] barəsində lazimeyi-məlumat [lazımi məlumat] verib, dini-İslamın əsas və binası nədən ibarət olduğunu bəyan etdi. Müdirin nitqindən sonra şagirdlər "Mövludnamə" kitabçasından Peyğəmbəri-zişanımızın [şanlı Peyğəmbərimizin] dünyaya gəlməsi babında [barəsində] yazılmış nəzmləri və Rəşid bəy Əfəndizadə "Mədhi-Rəsulullah" [Peyğəmbərin tərifənməsi] ünvanında yazdığı şeirlərdən bir neçə bəndləri oxudular. Bundan sonra şagirdlər müəllim Yusif əfəndi Qasımzadənin köməyi və göstərməsiylə, bir yerdə hüsni-sövt ilə [gözəl avazla] bir neçə şərqilər oxuyub, kaman çaldılar və bu vəchlə [bu şəkildə] qonaqların könüllərini şad və qəlblərini güşad etdilər [qonaqların ürəklərini açdılar]. Bu isə böylə ağır və kədərli yaşadığımız sənədə – ki, cümlənin qəlbində övlad və əqrəba yarası var idi – ən faydalı və səhhətverici dərmanlardan birisi məqamında oldu. Şərqilər arasında bəzən şeirlər oxunurdu. Onlardan ziyadə təsirliləri Tofiq Fikrətin əsərlərindən "Millət şərqisi" və "Fərda" mənzuməsi idi. Böylə ki, ikinci sinfin şagirdi Cabbar Cabbarzadə "Fərda"nı oxuduqda türk zabitləri bilaixtiyar [qeyri-ixtiyari olaraq] gözlərindən yaş tökdülər.

Bə'd [sonra] qonaqlardan Nadir bəy Dağ Kəsəmənli Qiyasbəyzadə camaata xitabən bir neçə söz söyləyib, ülum [elm] və maarif məsələsi müsəlmanlar üçün ən mühüm məsələlərdən birisi olmasını və darülmüəlliminin Qoridən Qazaxa nəqli əhali üçün böyük bir nemət olmasını sübuta yetirib, ona maddi cəhətincə kömək göstərməyə hazirunu [orada olan şəxsləri] dəvət etdi.

Axırıncı nitq söyləyən Osmanlı zabitlərindən möhtərəm Şahin bəy oldu. Darülmüəllimin kimi böyük və ziyadə faydalı bir məktəbin Qazax kimi ufacıq bir qəsəbədə bulunması möhtərəm Şahin bəy əfəndini fövqəladə məsrur [şad] eyləyir və Azərbaycandan bəklədiyi maarif işığının bir mənbəyi də Qazaxdan açılmasına ümid bəsləyir. Hər bir qüvvədən ziyadə osmanlılar ilə azərbaycanlıları birləşdirən böylə elm və maarif mənbələri olacaqdır. Saat 2-də qonaqlar şad və məsrur dağıldılar.

Bakıdakı Ev Sahiblərinin İttifaqı

Üzvlərindən rica edir ki, üzvlük haqqı versinlər və ümum ev sahiblərini İttifaqa üzv yazılmağa dəvət edir. Üzvlük haqqı və yeni üzvlər İttifaqın bürosuna (Qorçakovski küçədə, nömrə 1) və L.Rjanski, X.Qasımov, Yu. Mehdiyev və Q. Şulbevarın yanında yazılmaq olar. Ədliyyə bürosu düşənbə [bazar ertəsi] və pəncşənbə [cümə axşamı] günləri saat 12-dən 2-yə kimi qəbul edir.

2620

Bakı Şəhər İdarəsi

Bununla ümum ev sahiblərinə, onları əvəz edən icarədarlara, ev müdirlərinə, bunlar olmaz isə ev komitələrinin sədrlərinə elan edir ki, 1917-ci il sentyabrın 29-unda Müvəqqəti Hökumət tərəfindən təsdiq edilib, "Müvəqqəti Hökumət Əxbarı"nın 1917-ci il 13-26 oktyabrda nəşr edilən 176 (222)-cı nömrəsində elan edilən Şəhər Mədaxil, Məxaric və Smetası Qanunu mövcibincə [qanununa görə] və Şəhər Dumasının bu il 3 fevral və 14 noyabrda çıxardığı qətnaməsinə binaən [qətnaməsi əsasında] Şəhər İdarəsi mənfəətinə Bakı şəhərində mənzil vergisi qoyulur. Yuxarıda sayılan əşxas (51-ci maddə) 1919-cu il yanvarın 7-sinə kimi Şəhər İdarəsi Maliyyə şöbəsinə hər ev üçün mənzillərin siyahılarını təqdim edib, bu şeyləri göstərməlidir:

1) Mənzil sahiblərinin familini, adını və ata adını. Həmçinin mənzil pulsuz və faizlə verilibsə, yenə sahiblərinin adlarını təqdim etməlidir;

2) Mənzilin illik mədaxilini;

3) Ev sahibi özü oturduğu və yaxud pulsuz və faizlə özgəyə verilmiş mənzilin qiymətini.

Bu məlumatı yazmaq üçün Şəhər İdarəsi tərəfindən vərəqələr hazırlanıb, ev sahiblərinə göndəriləcəkdir. Kim bu vərəqələri almazsa, bunları hər gün Şəhər İdarəsi Maliyyə şöbəsindən almaq olar.

Qeyd: Bu məlumatı təqdim etməyənlər vərəqələri almamağı bəhanə edərlərsə, qəbul edilməyəcəkdir. 1919-cu il 7 yanvara kimi Şəhər İdarəsinə evlər və mənzillər barəsində düz məlumat verməyənlər üç yüz manata kimi cərimə ediləcəklərdir.

Şəhər qlavası: P. İlyuşkin.
İdarə üzvü: İ. Pleskaçevski.
b-32 3-1

Bakı Sənaye və Ticarət İttifaqının 6-cı dəstəsi sədri, üzvlərdən (İran xüşkbarı [quru meyvəsi] satanlar, un, çay, qənd alış-verişçiləri, dəyirmançılar, çörəkçilər, qanatçılar, pambıq alış-verişçiləri) rica edir ki, 29 dekabr saat 12-də Qorçakovski küçədə Tağıyevin 1 nömrəli evində 3-cü mərtəbədə birja binasında vaqe olacaq iclasa gəlsinlər.

Baxılacaq məsələlər:

1) Həcz [müsadirə] olunmuş mallar barəsində;

2) İttifaqın yeni təsdiq edilmiş məramnaməsi məsələsi;

3) Cari məsələlər.

b-33

Həkimlərin xüsusi gecə və gündüz növbələri

Ünvan: Bolşoy Moskva mehmanxanası, Qoqolevski və Torqovı küçələrin küncündə. Telefon nömrələri 7-96 və 49-81. Naxoşların evinə gedirlər.

Doktor Rza bəy Sultanov Paris Darülfünunundan

Qəbul edir daxiliyyə və əsəbi xəstələri hər gün səhər saat 9-1-ədək, axşam saat 4-7-yədək. Telefon 57-40. Adres: Persidski küçədə 22 nömrəli evdə, Gimnaziçeski küçənin küncndə.

2603

Arvad diş həkimləri Z. A. Şexter və xanım

Dişlər ağrısız çıxarılır. Qızıl qapaq, qarma və hər növ qayırma dişlər. Dişin yaxşı qayrılması təmin olunur. Kənardan gələnlər üçün iş tezliklə görülür. Qiymətlər münasibdir.

Qəbul olunur 9-dan 2-yə və axşam 4-dən 7-yə kimi. Vorontsovski küçə, 14 nömrəli evdə, paradnı qapıdan.

215

Həkim S. L. Şklovskaya

Mamalıq və daxili ünas əmrazını [qadın xəstəliklərini] qəbul edir. Naxoşlar qəbul olunur: səhər saat 9-dan birə və 5-dən 7-yə qədər. Ünvan: Aziatski küçədə nömrə 153, Bolşoy Marskoy və Krasnovodski küçələrin arasında. Telefon: 50-67.

Burada leyli [gecə] yatacaqlarıyla qadın cərrahiyyə xəstəxanası mövcuddur.

209

Qabil diş qayıran Mirzə Xəlil Canıbəyzadə

Qızıldan və sairədən hər cür əla dişlər münasib qiymətlə qayırır. Ünvan: Qubernski küçə, "İslamiyyə"nin sağ tərəfində ev nömrə 55.

295

Arvad diş həkimi A. P. Matsiyevskaya

Naxoşları qəbul edir. Nikolayevski caddədə ev nömrə 33, Krasilnikovun evi. Telefon nömrə 45-90.

Qəbul edir saat 10-dan 2-yə kimi, 5-dən 7-yə kimi.

283

Doktor Doktor Samuil İzrailoviç Kopelioviç

Daxili və əsəbi mərəzə mübtəla olanları hər gün axşam saat 5-dən 8-ə kimi qəbul edir. "914" dəvasını [dərmanını] istemal edir [işlədir]. Voronsovski caddədə nömrə 17, ikinci mərtəbə. Telefon 50-82 və 93.

282

Qoldqor-Fradkinin Diş müalicəxanası

Dərya kənarında Başenni küçədə Ramazanovun 10 nömrəli evində qəbul edir hər gün saat 9-dan 2-yə kimi və 4-dən 7-yə kimi.

2607

Diş həkimi İsay Samuiloviç Karşteynbaum

Naxoşlar[ı] əvvəlki kimi qəbul edir. Dişləri ağrısız çıxarır və qızıl üzərində süni dişlər qayırır.

Ünvan: Tsitsyanovski və Çadrovı küçələrin küncündə İsrafilovun 41 nömrəli evində.

Qəbul edir hər gün saat 12-dən 3-ə kimi. Axşam 5-dən 8-ə kimi.

2610

Müdir və baş mühərrir: Ceyhun bəy Hacıbəyli

TRANSLİTERASİYA İLƏ BAĞLI QEYD VƏ ŞƏRHLƏR

Qismi-rəsmi:
Məclisi-Məbusan Rəisi həzrətlərinin əmrnamələri

"1334 sənəsi kanuni-əvvəlin ...-dən": Məclisi-Məbusan Rəisinin əmrlərində il rumi təqvimlə göstərilmişdir; miladi təqvimlə 1918-ci il dekabr ayının müvafiq gününə uyğundur.

Keçən zabastovka haqqında

"Qəzetələr çıxarılmadı…": Bu tətillər "Azərbaycan" qəzetinin nəşrində də fasiləyə səbəb olmuşdur. Qəzetin 72-ci nömrəsi 24 dekabr çərşənbə axşamı günü, 73-cü nömrəsi isə 5 gün sonra, yəni 29 dekabr bazar günü çap edilmişdir.

Azərbaycan Məclisi-Məbusanında: Yeni Kabinə təşkili

"...Məhəmmədbəyovun məbusluqdan istefası, Qasım bəyin məzuniyyəti...": söhbət Qazıəhməd bəy Məhəmmədbəyovdan və Qasım bəy Camalbəyovdan gedir.

Erməni-gürcü toqquşması: Gürcüstan ərkani-hərbindən

"…Aramyansın evində…": Mikael Ovsepoviç Aramyansın Tiflisdə Qolovinski küçədəki mülkü nəzərdə tutulur.

Bakı xəbərləri: Mənzil məsələsi

"Müvəqqəti Hökumət": Rusiyada 2 mart-25 oktyabr (yeni təqvimlə 15 mart-7 noyabr) 1917-ci il tarixlərində mövcud olan hökumət nəzərdə tutulur.

Bakı xəbərləri: Tətil

"Müttəfiqlər komandanlığının binagüzaranlığı ilə sol firqələr başçılarından...": qəzetdə "sol firqələr" yerinə "son firqələr" getmişdir.

Azərbaycanda: Qazaxdan

"Rəbiüləvvəlin 2-ci günü mövludi-Rəsuli-Xuda münasibətilə...": Hicri təqvimlə 2 rəbiüləvvəl 1337-ci il; miladi təqvimlə 6 dekabr 1918-ci il; cümə gününə düşür. Həzrəti-Peyğəmbərin miladi 569, 570 yaxud 571-ci ildə, rəbiüləvvəl ayının 2, 8, 10, 12 yaxud 17-ci günü doğulduğu haqqında rəvayətlər mövcuddur. Ancaq ümumiyyətlə qəbul və qeyd edilən tarix 12 rəbiüləvvəl tarixidir. Mövlud mərasimləri də əsasən bu tarixdə keçirilirdi. "Azərbaycan" qəzetindəki məlumatda Qazax seminariyasında mövlud mərasiminin 2 rəbiüləvvəldə keçirildiyi yazılmışdır. Fəqət bu, qəzetdəki çoxsaylı mürəttib səhvlərindən biridir. Qazax seminariyasında mövlud mərasimi 12 rəbiüləvvəldə, yəni 16 dekabr 1918-ci il, bazar ertəsi günü keçirilmişdir.

"Mövludnamə": Peyğəmbərin mövlud mərasimlərində oxunmaq üçün qələmə alınan əsərlərin hər birinin müstəqil adı olsa da, bu əsərlər, ümumiyyətlə, "Mövludnamə", yaxud "Mövlud" adıyla tanınmışdır. Türk ədəbiyyatında çox sayda "Mövludnamə" yazılmışdır ki, bunların ən məşhuru Bursalı Süleyman Çələbinin 1409-cu ildə yazdığı "Vəsilətün-nicat" ("Qurtuluş vasitəsi") adlı əsə